

interzero®
zero waste solutions

W pułapkach jednorazowości

Czekając na kaucję

Część 2 z 3

Co Polacy wiedzą o nadchodzącym systemie kaucyjnym?

Analiza stanu wiedzy, postaw i oczekiwań wobec systemu kaucyjnego w Polsce

Niniejsza publikacja stanowi drugą część opracowania wyników badań mieszanych (jakościowych i ilościowych), sprawdzających postawy i wiedzę Polek i Polaków wobec implementacji dyrektywy SUP, zbliżającego się systemu kaucyjnego oraz opakowań wielokrotnego użytku na posiłki i napoje.

Część 1. „Klątwa jednorazowego plastiku” – grudzień 2024

Część 2. „Czekając na kaucję” – styczeń 2025

Część 3. „Śniadanie na niestyropianie” – luty 2025

Autor:

Jakub Pawłowski

Redakcja:

Jacek Brzeziński, Edyta Mantorska

Badania jakościowe i ilościowe:

Opinia24

Konsultacje merytoryczne:

Przemysław Kuna, Interzero Advisory sp. z o.o.

Własność intelektualna. Wszelkie prawa zastrzeżone.

Cytowania możliwe z podaniem nazwy wydawcy i tytułu raportu.

Najważniejsze wnioski	Czy Polacy są gotowi na system kaucyjny?	3
Wstęp	Czekając na...	5
Rozdział 1	Polacy a system kaucyjny – czy wiemy, na co czekamy?	7
Rozdział 2	Kaucja sposobem na zaśmiecanie	11
Rozdział 3	Jaki system kaucyjny pokochają Polacy, a jaki ich tylko zirytuje?	17
Metodologia		22

Czy Polacy są gotowi na system kaucyjny?

1

77% Polaków wie, że system kaucyjny wejdzie w życie w 2025 roku – 23% o nim nie słyszało.

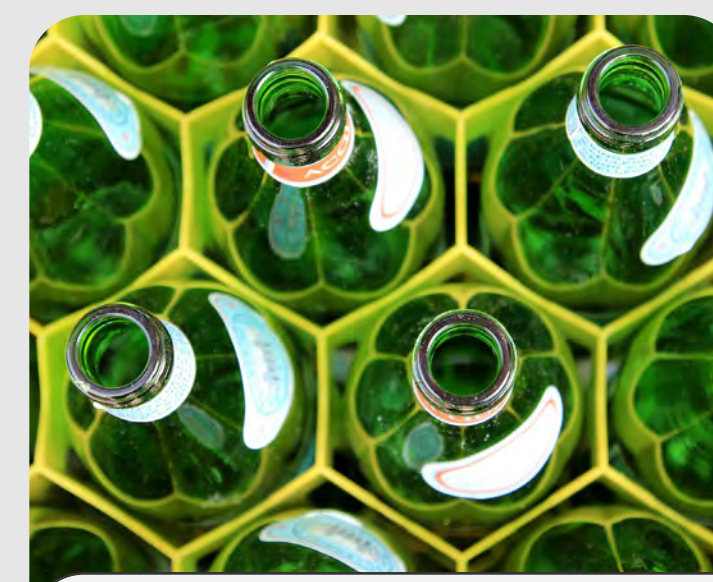
- Zasady oddawania opakowań i działania systemu kaucyjnego są dla wielu badanych niejasne – tylko 32% respondentów trafnie wskazało, że butelki z tworzywa sztucznego będzie można „zwyczajnie” oddać do punktu/automatu, bez konieczności np. zgniatania (22% badanych było zdania, że jest to konieczne), odrywania nakrętek (15%) czy ściągania etykiety (11%).

2

67% badanych uważa, że w Polsce widoczny jest problem zaśmiecania parków, ulic i terenów zielonych. Jednocześnie prawie co czwarty Polak (23%) jest zdania, że przestrzeń, w której żyjemy, jest zasadniczo czysta. 10% nie ma w tym temacie zdania.

- Im młodszy respondenci, tym problem zaśmiecania świata postrzegany jest za mniej istotny. Wśród starszych (powyżej 60 r. życia) odsetek ten wynosi 73%. U najmłodszych (18-24 lata) – jedynie 55% (a 33% stwierdziło, że problemu nie widzi).
- Odpadami, które najczęściej rzucają się w oczy (odpowiedź: „widuję je prawie codziennie w dużych ilościach”) są niedopałki papierosów i wkłady tytoniowe do e-papierosów (39%). Na drugim miejscu są tzw. „małpki” (25%), na trzecim butelki plastikowe po napojach (24%).

3

Polacy najbardziej obawiają się, że system kaucyjny będzie oznaczał dla nich dodatkowe uciążliwości w codziennym życiu, liczba punktów zwrotów okaże się niewystarczająca, a nowy mechanizm zbiórki przełoży się na wyższe ceny produktów.

- Najwięcej niepokoju budzi wizja, że nie będzie można oddać opróżnionego opakowania do każdego sklepu (obawia się tego 42% badanych) – 40% respondentów wskazuje, że być może konieczne będzie np. pokazanie paragonu.
- Podobna liczba osób ma podejrzenie, że będzie miała daleko do najbliższego punktu zwrotu kaucjonowanych opakowań (41%).
- Co piąty (22%) badany wskazywał, że trudno mu będzie znaleźć miejsce na przetrzymywanie dodatkowych frakcji opakowań.

4

Oczekujemy, że system kaucyjny będzie prosty, czytelny i przyczyni się do poprawy środowiska naturalnego.

- Większość respondentów, która miała styczność z systemami kaucyjnymi w innych krajach, uznaje, że korzystanie z nich było pozytywnym doświadczeniem (75%).
- Jednocześnie niewielu realnie korzystało z tych systemów (19% sporadycznie, 9% przez dłuższy czas, np. mieszkając za granicą).
- Respondenci są zdania, że odpowiednio wysoka kaucja (np. 1 zł za opakowanie) będzie skutecznym narzędziem, które będzie motywowało do zwrotu opakowań.

Czekając na...

Polska jest w przededniu wprowadzenia systemu kaucyjnego – kluczowego mechanizmu w walce o zwiększenie zbiórki wybranych opakowań i ich recyklingu. Choć pierwsze plany zakładały start już w styczniu 2025 roku, to proces legislacyjny pełen zwrotów akcji i zmiana rządu przesunęły inaugurację na październik. Jak wyglądała droga do tego przełomowego rozwiązania i jakie wyzwania wciąż stoją przed jego wdrożeniem?

Przez pewien czas kwestia wprowadzenia systemu kaucyjnego w Polsce przypominała czekanie na Godota. Dopiero zbliżający się rok 2025, kiedy to zgodnie z dyrektywą Single Use Plastic (SUP) państwa członkowskie UE mają osiągnąć 77% poziom zbiórki butelek z tworzyw sztucznych wprowadzonych do obiegu (po 2024 r.) oraz 90% w 2029 r., zainicjował proces legislacyjny. Jak pokazują bowiem doświadczenia innych krajów, spośród znanych metod selektywnej zbiórki, tylko system kaucyjny pozwala osiągnąć tak wyśrubowane cele.

Projekt odpowiedniej ustawy wpłynął do Sejmu 15 czerwca 2023 r., a w niecałe 3 miesiące później został podpisany przez prezydenta. System kaucyjny w Polsce miał obowiązywać od 1 stycznia 2025 r., jednak w międzyczasie, w drodze wyborów został wyłoniony nowy rząd. Na początku marca 2024 r. Ministerstwo Klimatu i Środowiska przedstawiło postulaty zmian w systemie kaucyjnym. Wraz z nimi, a więc planowaną nowelizacją, na nowo rozpoczęła się debata. Mnożyły się apele o przesunięcie daty startu systemu, rezygnację ze zbiórki niektórych rodzajów opakowań, zwolnienie kaucji z VAT-u, wprowadzenie najpierw Rozszerzonej Odpowiedzialności Producenta

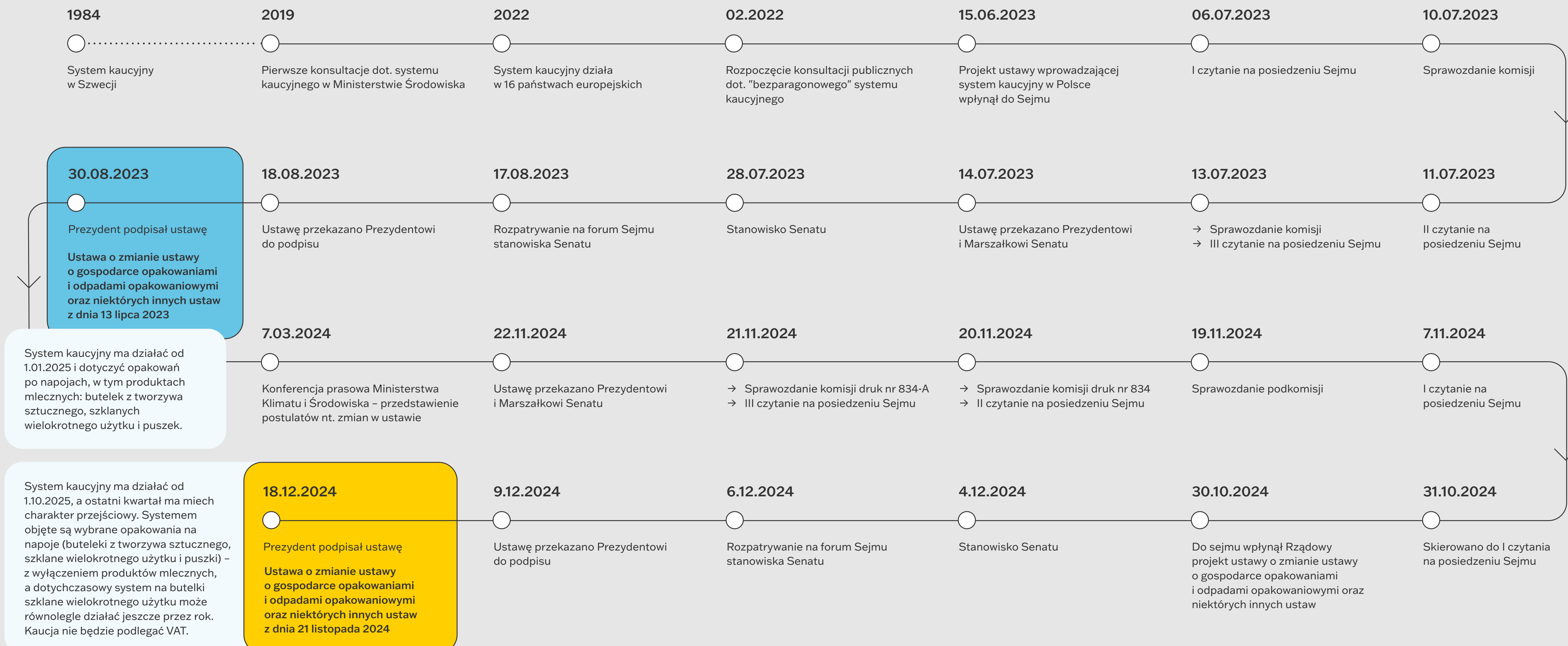
(ROP). Ostatecznie uwzględniono szereg modyfikacji, a start systemu przesunięto na 1 października 2025 r.

Ostatni kwartał 2025 będzie więc okresem przejściowym. W tym czasie zostaną wyprzedane napoje wprowadzone na rynek przed przystąpieniem danej firmy do systemu kaucyjnego. W związku z tym, pod koniec tego roku spotkamy w sklepie te same napoje w butelkach z kaucją i bez kaucji, które będzie różnił znak opakowania zwrotnego i cena. To z pewnością będzie trudniejszy moment do zrozumienia dla konsumentów.

Od początku rozmów o systemie kaucyjnym zwracano uwagę na wysoki poziom aprobaty społecznej dla tego rozwiązania. Jednak, podobnie jak inne zmiany wynikające z dyrektywy SUP – takie jak choćby obowiązek przytwierdzenia nakrętek do butelek – również ten projekt niesie ze sobą wyzwania komunikacyjne. Kluczowe będzie nie tylko jasne wyjaśnienie zasad działania systemu, ale także przybliżenie społeczeństwu sensu jego wprowadzenia, co może przyczynić się do jego sukcesu. W tej części raportu wskazujemy na szereg aspektów, które powinny w pewnej mierze pomóc w tym zadaniu.

System kaucyjny w Polsce – oś czasu

Kilka słów wprowadzenia – czym jest system kaucyjny?

Zgodnie z nowelizacją ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, system kaucyjny w Polsce ma zacząć działać od 1 października 2025 r. Jego celem jest zmniejszenie ilości zmieszanych odpadów komunalnych odbieranych przez gminy i zwiększenie poziomu recyklingu. Sklepy o powierzchni powyżej 200 m², będą musiały odbierać puste opakowania od klientów i oddawać im kaucję. Natomiast mniejsze sklepy będą pobierać kaucję, ale przystąpienie w pełni do nowego systemu odbioru opakowań będzie w ich przypadku dobrowolne.

Nieodebrana kaucja zostanie przeznaczona na finansowanie systemu kaucyjnego. Kaucja ma zachęcić do zwrotu opakowań i zwiększyć ilość ponownie wykorzystanych i przetwarzanych surowców służących do wytworzenia opakowań. System ma objąć trzy rodzaje opakowań: butelki z tworzywa sztucznego do 3 litrów, szklane butelki wielorazowego użytku do 1,5 litra oraz metalowe puszkę do 1 litra.

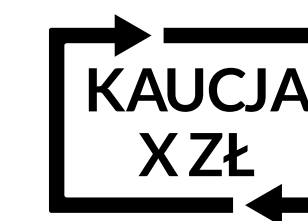
*Wielorazowe butelki szklane będą objęte systemem kaucyjnym od 1.10.25. Z tym zastrzeżeniem, że systemy kaucyjne na te opakowania mogą działać na starych zasadach jeszcze do końca 2026 r.

Start systemu

1.10.2025

Cel systemu

Mniej odpadów, więcej recyklingu!

Rola dużych sklepów

Odbiór opakowań i zwrot kaucji

Rola małych sklepów

Dobrowolny odbiór opakowań

Opakowania objęte kaucją

Plastik:
butelki
do 3 litrów

Metal:
puszki
do 1 litra

Szkło:
butelki
wielorazowe
do 1,5 litra*

Nieodebrana kaucja =
finansowanie systemu

Więcej opakowań =
recykling i ponowne użycie

Rozdział 1

Polacy a system kaucyjny – czy wiemy, na co czekamy?

1.1 Stosunek Polaków do systemu kaucyjnego – co o nim wiemy i dlaczego go popieramy?

System kaucyjny? Polacy są ogólnie „na tak” – większość badanych wyraziła poparcie dla nowego, alternatywnego sposobu zbierania butelek po napojach, widząc w nim skuteczny sposób na zmniejszenie ilości odpadów po opakowaniach na napoje.

77% badanych słyszało o tym, że w 2025 r. ma zostać wdrożony system kaucyjny na wybrane opakowania. Co ciekawe, z zebranych w badaniu danych wyłania się dość zaskakujący obraz – o planowanym uruchomieniu systemu częściej słyszeli starsi (od 60 roku życia), a nie najmłodszy (18-24). Są to dość wyraźne różnice – 86% w przypadku pierwszej kohorty i 66% dla drugiej. W pozostałych grupach odpowiedzi rozkładają się dość równomiernie, wahając się od 67% do 78%. Drugim ważnym czynnikiem okazał się poziom wykształcenia respondentów. Wyraźne różnice uwidoczniły się między uczestnikami badania z wyższym wykształceniem, gdzie odsetek odpowiedzi wskazujących na świadomość zapowiadanego startu systemu wynosił 83%, podczas gdy osoby z wykształceniem zawodowym udzieliły takich

odpowiedzi w 68% przypadków. To może być cenna informacja w kontekście edukowania konsumentów i dotarcia z odpowiednim przekazem do mniej świadomych grup społeczeństwa.

1.2 Popieramy, ale dlaczego?

System kaucyjny cieszy się poparciem jako narzędzie walki z zanieczyszczeniem środowiska, ale dlaczego konsumenci go wspierają?

Postanowiliśmy sprawdzić jakimi przesłankami kierują się zwolennicy takiego rozwiązania. Najczęściej wymieniane argumenty za wprowadzeniem systemu kaucyjnego to: jego **pozytywny wpływ na środowisko**, **stosowanie zachęt finansowych**, by odnosić puste opakowania oraz **pozytywny odbiór** podobnych systemów w innych krajach. Przyjrzyjmy się temu z bliska.

1. Dobry dla środowiska

W badaniu fokusowym, uczestnicy wskazywali oczekiwanie, że system kaucyjny będzie przyczyniał się do zwiększenia recyklingu i poprawy stanu środowiska naturalnego.

Mniej śmieci, a więcej rzeczy w obiegu. Ekologia, oszczędność i dodatkowe środki. To dobry pomysł.

Nie wszyscy segregują śmieci, a teraz, żeby wyselekcjonować właśnie takie opakowania, za które się zapłaciło więcej, będzie większa mobilizacja.

Chodzi o to, żeby ograniczyć ilość opakowań na rynku, bo jest ich naprawdę sporo.

2. Zachęta finansowa

Zwrot kaucji za oddane butelki stanowi bezpośrednią wartość finansową, co – jak przekonują respondenci – motywuje ich do uczestnictwa w systemie.

Często sobie pijemy piwo zero i za te butelki jest zwrot i potem, jak kupujemy sobie znowu, no to na przykład przy oddawaniu, mamy tam jakiś rabat.

Jeśli to będzie np. złotówkę za butelkę po wodzie, to pewnie zacznę zbierać je w piwnicy, zamiast jak dziś wyrzucać do najbliższego śmietnika.

3. Pozytywne doświadczenia

Pozytywne doświadczenia – respondenci przywołują przykład funkcjonującego już w Polsce systemu zwrotu butelek po piwie, a także podkreślają, że „systemy kaucyjne działają też w innych krajach, więc czemu nie w Polsce?”.

Kontakt z systemem kaucyjnym za granicą

N = 1000

Zależało nam, by sprawdzić, ilu respondentów, miało jakąkolwiek styczność z systemami kaucyjnymi w innych krajach. Chcieliśmy zestawić i skonfrontować ze sobą zasadniczo pozytywne nastawienie do takich rozwiązań za granicą, które deklarowali ankietowani, z ich bezpośrednimi doświadczeniami – czy w ogóle z nich korzystali (i jak często), czy raczej „tylko je widzieli” lub korzystali z nich sporadycznie.

Jedynie 28% respondentów kiedykolwiek odnosiło opakowania do automatów lub punktów zbiórki manualnej, przy czym regularnie (np. podczas dłuższego pobytu za granicą) robił to zaledwie co dziesiąty badany (dokładnie – 9%). Okazjonalnie z systemów kaucyjnych korzystało 19%. Kolejne 30% widziało system „w akcji”, czyli dostrzegło stosowne oznaczenia na opakowaniach, recykloMATY ustawione w przestrzeni publicznej lub sklepach i ludzi odnoszących butelki, ale z niego nie korzystało. Jakiegokolwiek styczności z systemami kaucyjnymi nie miało, jak wynika z badań, ponad 42% respondentów.

Następnym krokiem było dopytanie czy korzystanie z systemów kaucyjnych było dla użytkujących je respondentów dobrym, neutralnym czy złym doświadczeniem. Tutaj przeważająca liczba odpowiedzi wskazywała na pozytywne odczucia. Odpowiedzi „bardzo źle” i „raczej źle”, czyli dwie skrajnie negatywne opcje, padły jedynie w 6% przypadków (ta pierwsza tylko w 1%). Dla kontrastu „bardzo dobrze” i „raczej dobrze” odpowiedziało ponad 75% badanych.

Jak oceniasz doświadczenie korzystania z systemu kaucyjnego?

Do Niemiec pojechałam i coś takiego widziałam. Pierwszy raz byłam za granicą, nawet ja nie miałam żadnego problemu, żeby sobie odzyskać te środki. Było to łatwe, przyjemne i szybkie.

W Holandii też nie ma plastikowych butelek na ulicach, bo oni dbają o segregację.

W Szwecji moja siostra często korzysta z automatów na butelki przy stacjach benzynowych, gdzie oddaje się butelki i dostaje pieniądze lub rabat w sklepie.

Rozdział 2

Kaucja sposobem na zaśmiecanie

2.1

Czy Polska jest zasypana śmieciami?

Jednym z najczęściej eksponowanych argumentów przemawiających „za” wdrożeniem systemu kaucyjnego, jest jego pozytywny wpływ na oczyszczenie wspólnej przestrzeni z walających się śmieci – zwłaszcza pozostałości po konsumpcji różnorodnych napojów w butelkach i puszkach.

Postanowiliśmy sprawdzić jak wielu z nas zwraca uwagę na odpady, które nie powinny nigdy trafić do środowiska, tylko odpowiedniego kosza. Czy jest to zjawisko, które nas niepokoi, a może odwrotnie – pozostawia obojętnymi?

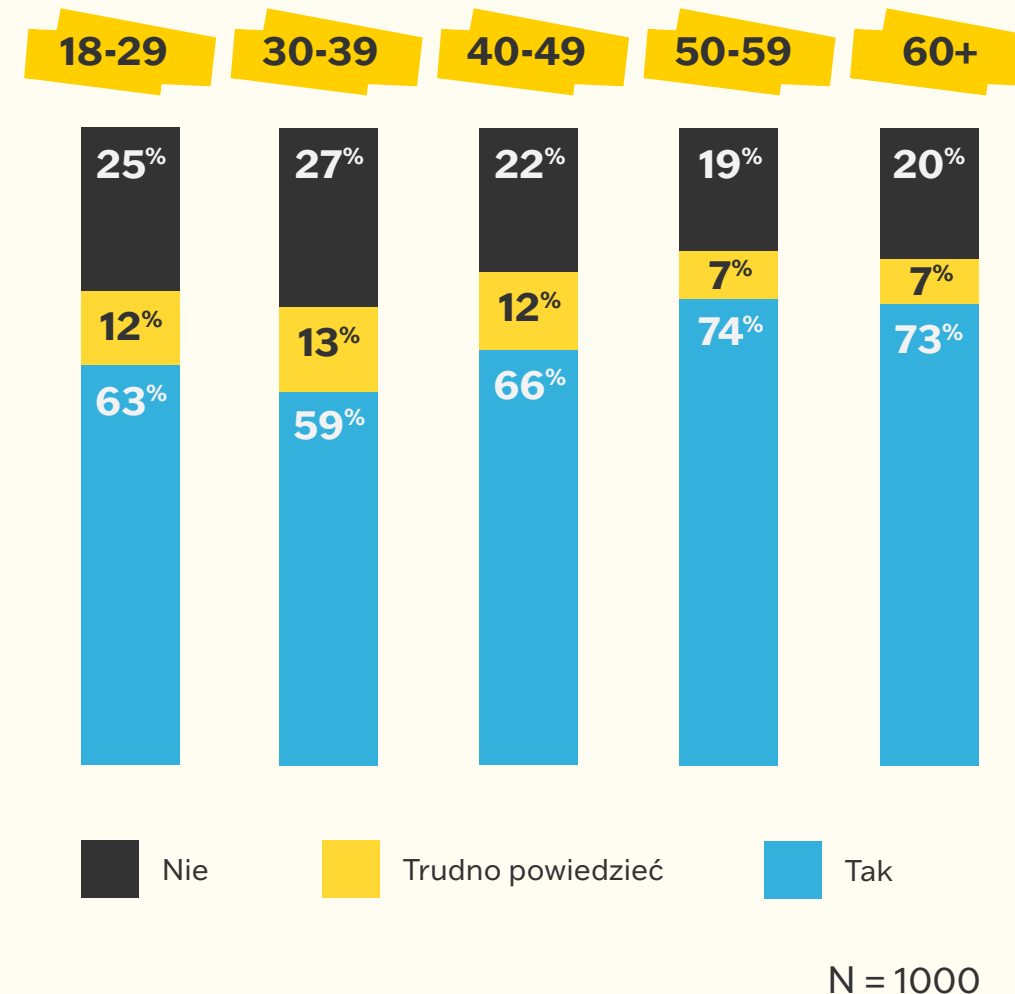
Polacy w zdecydowanej większości dostrzegają problem zaśmiecenia terenów publicznych. Dwóch na trzech badanych (67%) podpisałoby się pod stwierdzeniem, że w Polsce mamy problem z zaśmieconymi ulicami, parkami i placami (odpowiedzi „zdecydowanie tak” udzieliło – 31% badanych, a „raczej tak” – 36%). Co ciekawe, prawie co czwarty Polak (23%) jest jednak zdania, że przestrzeń, w której żyjemy, jest zasadniczo czysta.

Warto przy tym zwrócić uwagę na różnice w postrzeganiu tego zjawiska przez różne grupy wiekowe. Podobnie jak w przypadku ogólnej świadomości nadchodzącego systemu kaucyjnego, tak i tutaj bardzo wyraźnie zarysowuje się tu dysproporcja między najmłodszymi, a najstarszymi uczestnikami badania. Respondenci między

18-24 rokiem życia dużo rzadziej zwracali uwagę na zaśmiecenie terenów publicznych. Problem z porzuconymi na łonie natury i w miastach odpadami zgłosił co drugi badany z tej zawężonej wiekowo grupy (ok. 55%). Wśród starszych (50 lat i więcej) odsetek ten wynosił między 73% a 74%. Najmłodszy dużo częściej deklarował też, że problem zaśmiecania nie istnieje – pod takim zdaniem podpisał się co czwarty z nich (25%). Zasadniczo widoczna jest tendencja, że świadomość zjawiska rośnie wraz z wiekiem:

Czy dostrzegasz w Polsce problem z zaśmieconymi ulicami, parkami, placami?

2.2

Jakie śmieci widzimy najczęściej?

Postrzeżenie poziomu zaśmiecenia pokazuje jedynie obraz z lotu ptaka, który poprzez zastosowanie zbliżenia demaskuje, które odpady są za ten stan najbardziej odpowiedzialne.

Uznaliśmy, że warto też zdefiniować z jakimi konkretnymi odpadami najczęściej spotykamy się – w lasach, parkach i na ulicach – i to o nie spytać respondentów. Wyszczególniliśmy 8 głównych rodzajów śmieci.

**butelki
szklane po
napojach**

**butelki
plastikowe**

**opakowania po
przekąskach (czyli
wszystkiego rodzaju
saszetki lub giętkie
opakowania po
czipsach, lodach itp.)**

**puszki
aluminiowe**

**małpki, czyli szklane
opakowania na
alkohol o niewielkich
pojemnościach**

**niedopałki
papierosów
i wkłady
tytoniowe do
e-papierosów**

**opakowania
po jedzeniu
na wynos**

**papier (ulotki,
opakowania
z papieru, gazety)**

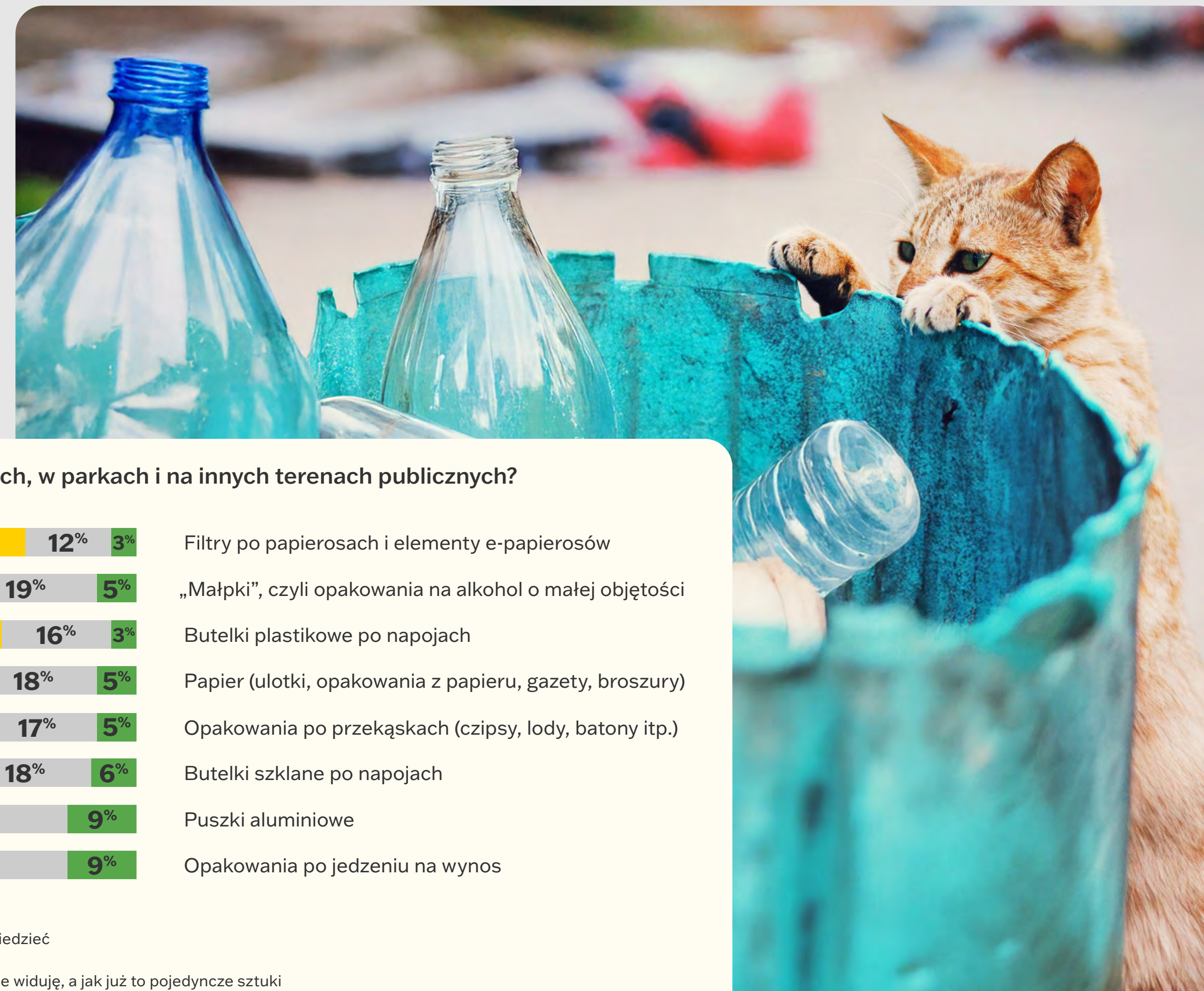
Które z określonych w badaniu odpadów znalazły się na niechlubnym podium? Jak wynika z deklaracji uczestników badania, najbardziej rzucają się nam w oczy **niedopałki papierosów i wkłady tytoniowe do e-papierosów**. Pod zdaniem „widuję je prawie codziennie w dużych ilościach” podpisałoby się 39% ankietowanych. Na drugim miejscu, z wynikiem 25% plasują się „małpki”, a na trzecim – z wynikiem mniejszym zaledwie o 1% – butelki plastikowe po napojach. Warto odnotować też czwartą pozycję na liście, czyli „odpady z papieru”, które zdeklasowały opakowania szklane, z którymi często w przestrzeni publicznej spotyka się ponad 23% badanych.

Ciekawie prezentują się też wyniki dla drugiej kategorii odpadów, czyli tych, które widujemy prawie codziennie, ale w małych ilościach. W tym przypadku różnice dotyczące konkretnych rodzajów odpadów są mniej skrajne, od 28% dla najrzadziej wymienianych opakowań po jedzeniu na wynos, po 40% ex aequo dla opakowań po przekąskach i butelkach plastikowych po napojach. Niewiele mniej, bo 39% respondentów wskazało też butelki szklane po napojach.

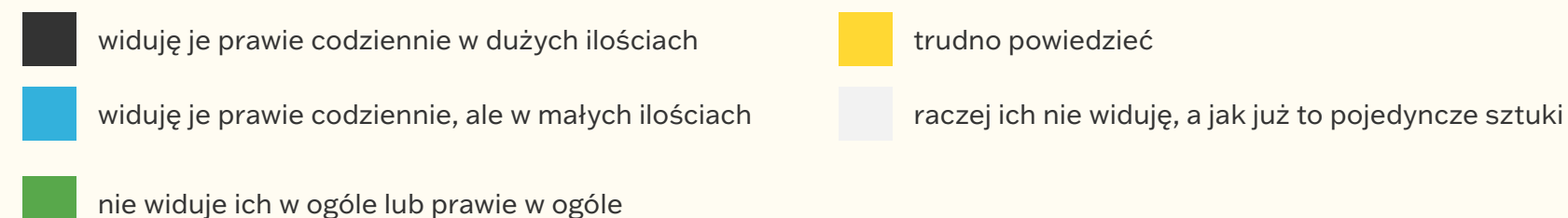
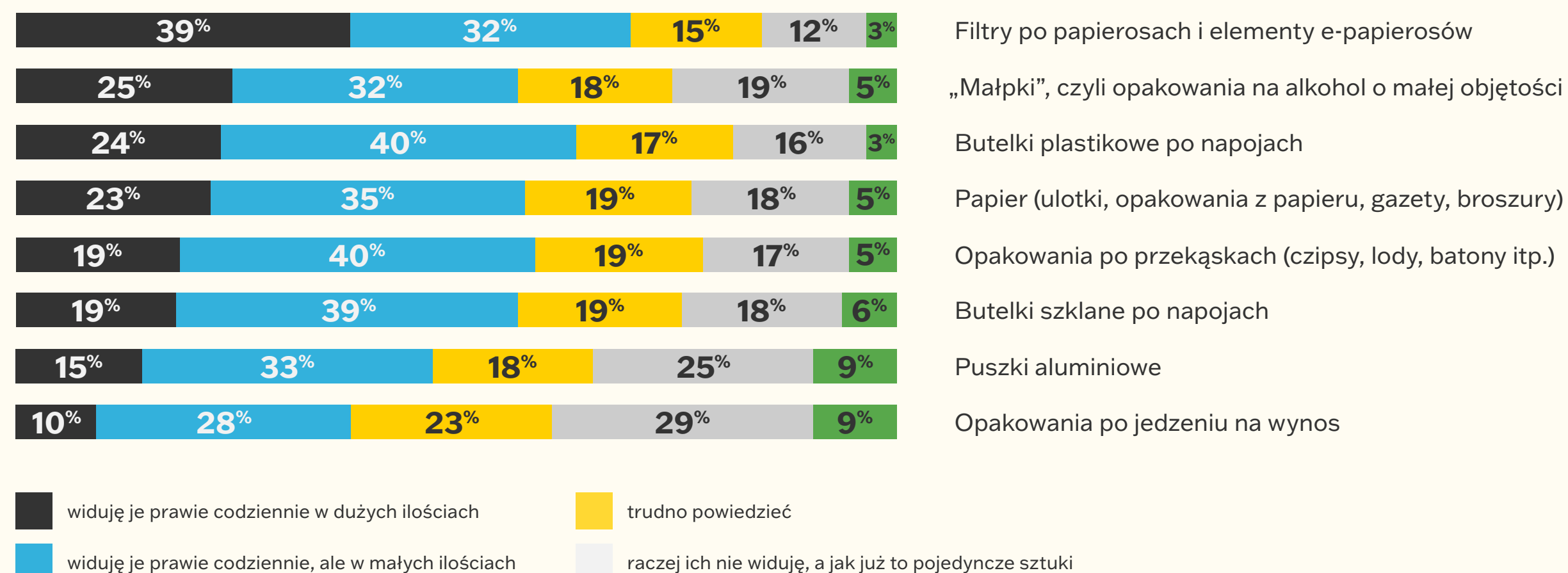
Jeżeli uprościlibyśmy te statystyki i zsumowali ze sobą obie te kategorie (czyli „widuję je prawie codziennie w dużych”, ale i „w małych ilościach”), to bezdyskusyjnym „śmieciowym królem” wciąż byłyby **niedopałki po papierosach (71%)**, później **butelki plastikowe po napojach (64%)**, a na trzecim miejscu **opakowania po przekąskach (59%)**. Warto zwrócić

też uwagę na następne pozycje, które niestety, nie odstają znacząco od pierwszej trójki, czyli butelki szklane i odpady z papieru (58%) oraz „małpki” (57%).

Czego z kolei widzimy najmniej? Sumując dwie skrajne odpowiedzi, czyli „raczej ich nie widuję, a jak już to pojedyncze sztuki” oraz „nie widuję ich w ogóle lub prawie w ogóle” dojdziemy do następujących wyników: najrzadziej w środowisku, zdaniem respondentów, zalegają **opakowania po jedzeniu na wynos (38% odpowiedzi)** i **puszki aluminiowe (34% wskazań)**.

Jakie śmieci najczęściej widzisz porzucane na ulicach, w parkach i na innych terenach publicznych?

N = 1000

Co z tych danych wynika?

1

Gdybyśmy za punkt wyjścia przy projektowaniu systemu kaucyjnego wzięli deklaracje i obserwacje badanych przez nas respondentów, to należałoby uwzględnić w nim – najczęściej wymieniane¹ – butelki plastikowe, opakowania po przekąskach, butelki szklane, odpady z papieru i „małpki”. W porównaniu z zaplanowanym na 2025 r. systemem kaucyjnym, niezbrane byłyby więc puszki aluminiowe, które były drugim najrzadziej spotykanym w środowisku odpadem.

2

Dość duży odsetek ankietowanych, mimo wszystko nie dostrzega w Polsce znaczącego problemu z zaśmieceniem terenów publicznych. Razem z tymi, którzy na pytanie o czystość naszych ulic, parków i podwórek odpowiedzieli „trudno powiedzieć”, byłby to statystycznie co trzeci mieszkaniec Polski (33%). W takim razie prośrodowiskowa argumentacja zwolenników systemów kaucyjnych, którzy przedstawiają je jako panaceum na zaśmiecanie środowiska, niekoniecznie musi trafić do dużej części populacji. To cenna informacja dla wszystkich, którzy planują promować te systemy oraz edukować mieszkańców o konieczności ich wprowadzenia i wynikających z nich korzyściach.

3

Wyniki te mogą być też inspiracją na przyszłość i wskazówką z czym jeszcze (poza odpadami już objętymi systemem kaucyjnym) sobie dziś nie radzimy. A są to przede wszystkim: filtry papierosów i odpady po papierosach elektronicznych oraz odpady po przekąskach.

Warto dodać, że wyroby tytoniowe z filtrami zawierającymi tworzywa sztuczne i same filtry do wyrobów tytoniowych są ujęte w implementacji dyrektywy SUP. Producenci takiego asortymentu zobowiązani są wnosić opłaty zarówno na pokrycie kosztów zbierania, sprzętania i przetwarzania takich filtrów, jak i na publiczne kampanie edukacyjne. Te opłaty są wprawdzie niewielkie, ale odnoszą się do sztuk wprowadzonych na rynek produktów – a skala ma tutaj znaczenie.

¹Z wyłączeniem filtrów tytoniu i elementów papierosów, których zbieranie w ramach systemu kaucyjnego wydaje się być, przynajmniej dziś, dość abstrakcyjne i mało realne z czysto praktycznych względów.

*Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 9 grudnia 2023 r. w sprawie stawek opłaty na pokrycie kosztów zagospodarowania odpadów powstałych z produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych – to **0,01 zł** za sztukę wyrobów tytoniowych z filtrami zawierającymi tworzywa sztuczne i filtrów zawierających tworzywa sztuczne sprzedawanych do używania łącznie z wyrobami tytoniowymi.

2.3 Co jeszcze moglibyśmy zbierać w systemie kaucyjnym?

Rozszerzenie systemu kaucyjnego o kolejne rodzaje zwracanych opakowań budzi skrajne opinie. Jedni widzą w nim szansę na ograniczenie liczby zalegających śmieci, inni obawiają zbytniego skomplikowania. Jest jednak jeden odpad, który częściowo zasypuje te podziały.

Czy powinniśmy rozszerzać system kaucyjny o kolejne odpady, czy nie?

Część uczestników badań fokusowych sugerowała, że system kaucyjny powinien być rozbudowany, tak by obejmował on szerszą gamę opakowań, m.in. plastikowe pojemniki na żywność, kartony na napoje, a nawet opakowania kosmetyków.

Pudełka na lody to też plastik.

Może te, w które pakujemy na wynos jedzenie, takie kupne na jakieś różne sałatki i tego typu rzeczy.

Przeważały jednak opinie, że system, który obejmowałby więcej produktów, niż butelki i puszki, mógłby być dla konsumentów zbyt kłopotliwy i kosztowny.

Ciężko mi sobie wyobrazić kaucję na inne opakowania niż butelki. Butelkę, jeszcze mogę zrozumieć, ale puszkę to nie wiem, czy można zgniatać, czy nie zgniatać. A plastikową butelkę? To by trzeba było mieć w domu worki 20-50 litrowe.

No właśnie, takie kaucje mogą mieć sens, ale bez przesady. Za szkło, za aluminium – okej. Ale jeśli będzie tego za dużo, to wszyscy zaczną to olewać.

Kaucja na baterie? Opinie uczestników

Dlaczego wzięliśmy pod lupę akurat baterie? Są to odpady niebezpieczne, małe, a do tego często spotykane w codziennym życiu, które mimo funkcjonującego w Polsce powszechnego systemu zbiórki, wciąż nie zawsze trafiają tam gdzie powinny lub zalegają w szufladach.

Do 2030 r. światowe zapotrzebowanie na baterie ma wzrosnąć 14-krotnie, a UE może odpowiadać za 17% tego zapotrzebowania.

Źródło: Komisja Europejska⁷

Co ciekawe, pomysł ten spotkał się z dużym entuzjazmem wśród uczestników wywiadów. Większość wyraziła poparcie dla wprowadzenia kaucji na baterie, widząc w tym rozwiązaniu sposób na poprawę recyklingu tych trudnych do utylizacji odpadów. Badani uważają, że kaucja mogłaby zmotywować więcej osób do oddawania zużytych baterii w odpowiednie miejsca. Warto też podkreślić, że uczestnicy byli świadomi zagrożeń, które wynikają z niewłaściwej utylizacji tych odpadów i występujących w nich niebezpiecznych substancji, takich jak ołów, rtęć czy kadm.

Teoretycznie baterie powinny być oddawane do punktów elektrośmieci, ale w praktyce mało kto to robi.

Jest mało miejsc do oddawania baterii, często nawet nie wiadomo, gdzie to zrobić.

No baterie akurat w porządku, bo wypada je wyrzucać do tych śmietników specjalnych na baterie. Mało kto to robi, ale to też dużo się zmienia. Ja wiem jak było u mnie na osiedlu, bo miałam specjalny kosz na elektrośmieci i osobno tam był jeszcze pojemnik na baterie. Kompletnie nikt tam nie wyrzucał, przyjeżdżała śmieciarka, sprawdzała, że niczego tam nie ma, wszystko było zmieszane i zabrali nam ten kontener. I to nie ma sensu, bo tak to się teraz idzie do jakiejś Biedronki czy Żabki i ten kto o tym wie i pamięta, to odnosi baterie, a tak to jest z tym problem. No i te elektrośmieci właśnie wydaje mi się, że takie mniejsze też by mogły być tym objęte, nie tylko baterie. Bo to już sporo zmienia i nie stanowi takiego wielkiego problemu gdy raz na jakiś czas trzeba zanieść, a baterie też się łatwo składa w jednym woreczku w domu, w mieszkaniu, dużo miejsca nie zajmują.

Rozdział 3

Jaki system kaucyjny
pokochają Polacy,
a jaki ich tylko zirytuje?

3.1 Oczekiwania i obawy względem nowego systemu

Z badań wyłaniają się dwa, najczęściej wskazywane zagadnienia, które w ocenie respondentów, mogą przekreślić szanse na to, że system kaucyjny przyjmie się w Polsce i będzie powszechnie stosowany.

Wielu niepokoi się, że oddawanie opakowań będzie uciążliwe – chociażby z powodu odległości do punktów zbiórki i ewentualnych problemów ze zwrotem, np. niechęci pracowników do przyjęcia opakowań lub konieczność okazania paragonu. Wśród ankietowanych nie zabrakło też głosów sceptycznych wobec celowości wdrażania takiego systemu i alarmujących, że doprowadzi on do wzrostu cen produktów, a dla niektórych będzie oznaczał też nieuchronną stratę części pieniędzy z powodu nieodebrania kaucji.

Konsumenci oczekują, że system kaucyjny będzie prosty w obsłudze, punkty zwrotu łatwo dostępne, a całość efektywnie zarządzana.

Wymarzony system kaucyjny, to ten...

Bez kolejek

Respondenci zwracali uwagę, że nie chcieliby stać w długich kolejkach do automatów lub punktów zwrotu (a część z nich spotkała się z taką sytuacją w innych krajach).

Bez paragonu

Badani obawiają się, że ich opakowania nie będą przyjmowane i konieczna będzie wyprawa do sklepu, w którym kupili produkty. Wielu respondentów nie wie, że paragony nie będą potrzebne, by zwrócić puste butelki czy puszki i przekłada doświadczenia z funkcjonującego dziś systemu wymiany butelek po piwie.

Prosty, czytelny i zrozumiały

Uczestnicy podkreślali potrzebę jasnej komunikacji dotyczącej zasad działania systemu kaucyjnego – jakie rodzaje butelek są objęte systemem, jakie są procedury zwrotu oraz jakie korzyści płyną z uczestnictwa w systemie.

Opłacalny

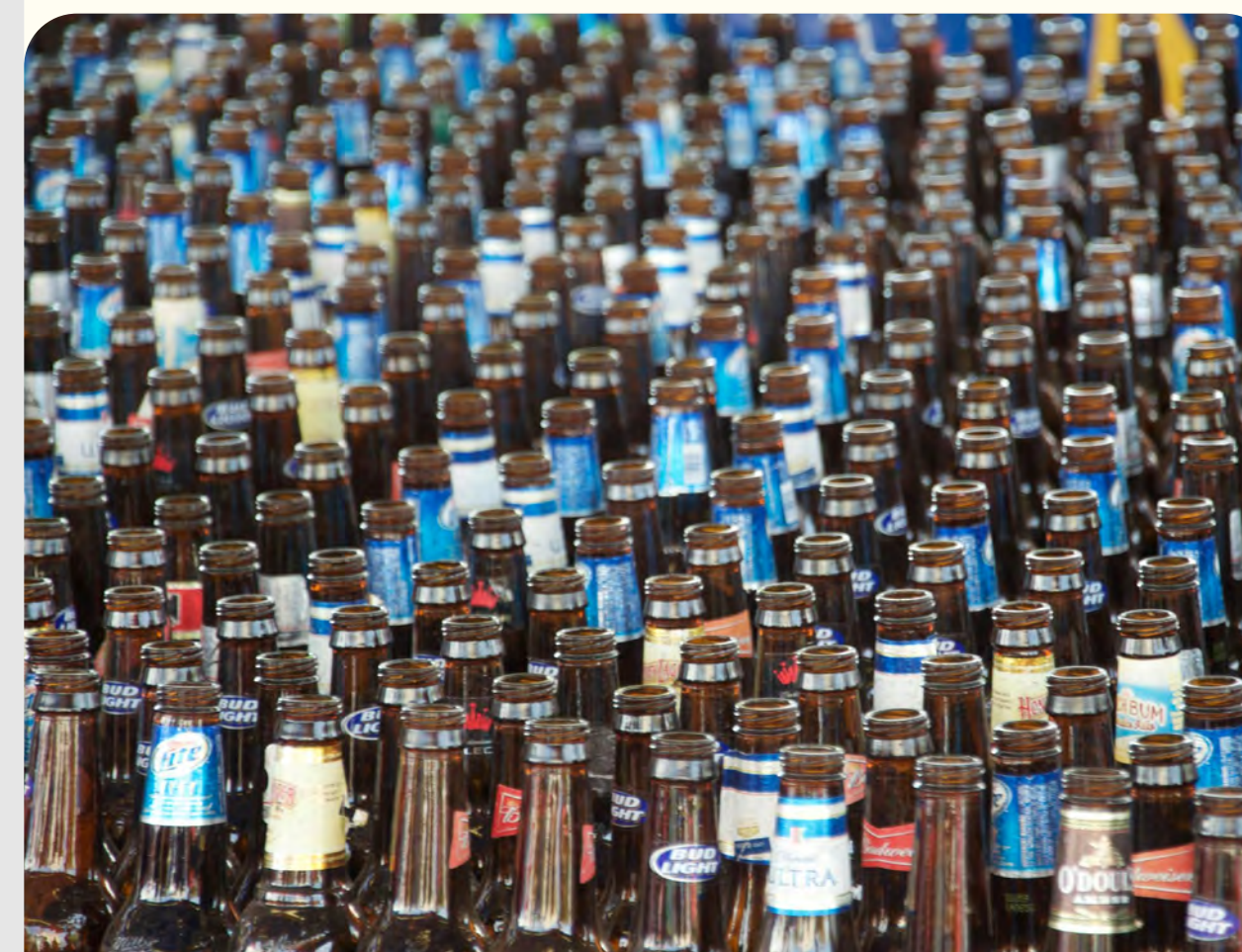
Czyli z odpowiednią wysokością kaucji, która zachęca do zwrotu opakowania. Uczestnicy sugerowali, że kaucja powinna być na tyle wysoka, aby była realną motywacją, ale jednocześnie nie stanowiła nadmiernego obciążenia przy zakupie napojów. **Proponowana kwota to 1 zł.**

Jakie obawy masz związane z systemem kaucyjnym obejmującym butelki na napoje?

N = 1000

*Wyniki nie sumują się do 100%, ponieważ dopuszczona była możliwość wskazania dowolnej liczby obaw.

Kluczowym czynnikiem, który zdaniem większości będzie miał największy wpływ na zniechęcenie lub zachęcenie do korzystania z systemu jest liczba punktów, gdzie opakowania będzie można zwrócić. Najlepiej, gdyby były to nie tylko duże supermarkety, ale również mniejsze placówki, a także stacje benzynowe czy inne miejsca publiczne.

Jednym słowem – im więcej, tym lepiej – mówili zgodnie respondenci. Jednocześnie obawa o to, że odnoszenie opakowań będzie uciążliwe (np. wiązałyby się z dłuższą wędrówką lub dojazdem do większego sklepu albo koniecznością zebrania większej ilości opakowań, by zawieźć je „za jednym zamachem”) była najczęściej wymieniana jako potencjalny problem i możliwa przeszkoda w korzystaniu z systemu. Respondenci podkreślali również, że zwracanie butelek może być czasochłonne, szczególnie w miejscach, gdzie dostępność recyklatów będzie ograniczona.

No mi się ten pomysł podoba, jeśli zostanie zrobiony dobrze. Żeby nie było tak, że jest jeden punkt w takim dużym mieście jak Gdańsk, tylko aby tych miejsc było faktycznie dużo. No po prostu, że tak powiem, na każdym rogu, jak Żabek.

Żeby wszędzie były automaty, które by przyjmowały butelki. Skoro jesteśmy krajem paczkomatów, to można zrobić automaty.

Możliwość wymienienia powinna być blisko, pod blokiem, praktycznie na zasadzie śmietnika. Jakby na każdym osiedlu był jeden taki automat, to okej, po prostu zamiast wyrzucić wszystko od razu do śmietnika, oddałbym do maszyny. No bo to będzie można zarobić, nie wiem, jakieś 50 groszy.

Żeby były dostępne miejsca, gdzie można zwrócić opakowania, jak w innych krajach Europy, gdzie prawie wszędzie można oddać butelki i dostać pieniądze.

Jaka forma zwrotu kaucji byłaby najwygodniejsza?

Warto, przy okazji projektowania mechanizmu zwrotu pieniędzy wpłaconych w ramach systemu kaucyjnego, zwrócić uwagę na różnice w preferencjach różnych grup, które te pieniądze miałyby odbierać. Z danych wynika, że młodszy (przede wszystkim grupy 18-29 i 30-39 lat) są dużo mniej przychylni do wypłat bezpośrednio w gotówce (kolejno 38% i 39% respondentów), niż osoby 60+ (55%). Ci drudzy trzykrotnie rzadziej wybraliby – jako najwygodniejszą – metodę zwrotu środków szybkim przelewem na konto lub BLIK-iem (12%) Taka metoda byłaby z kolei pierwszym wyborem dla najmłodszych badanych (ponad 40% dla grupy poniżej 24 lat).

N = 1000

3.2

Czego jeszcze się obawiamy?

Poza wcześniej omówionymi wyzwaniami związanymi z systemem kaucyjnym, istnieją również inne obawy, które mogą wpłynąć na jego funkcjonowanie – od kolejek w sklepach i braku miejsca na odpady w domu, po wątpliwości związane z wysokością kaucji i jej motywacyjnym charakterem.

Potencjalne niedogodności logistyczne – brak miejsca w domu na niezgniecione opakowania

Uczestnicy badania jakościowego często zwracali uwagę na możliwe trudności związane z koniecznością przechowywania butelek do momentu ich zwrotu. Jak przekonywali, może być to uciążliwe, zwłaszcza dla osób mieszkających na mniejszej powierzchni.

Z trudem znalazłam miejsce na cztery rodzaje różnych śmieci, bo mam zmieszane, plastiki, karton i butelki. Ale jak na słoiki znalazłam przestrzeń, to i na butelki się znajdzie.

Nie mam miejsca w mieszkaniu. To już by był problem. No bo zrobiłoby się tego dużo. Teraz, jak mam dwie butelki czy coś, to gdzieś postawię. Ale jak tego byłoby więcej, to już byłby problem.

14% respondentów badania ilościowego wskazało, że nie znajdzie miejsca na dodatkową frakcję odpadów objętych systemem kaucyjnym, a 7% zadeklarowało, że w obliczu braku miejsca w mieszkaniu/domu będzie je przetrzymywać na zewnątrz.

Na przeciwnym biegunie są ci, którzy – jak deklarują – już dziś są gotowi gromadzić niezgniecione butelki i puszki (13% respondentów), a prawie co trzeci (31%) stwierdził, że miejsce znajdzie. Co czwarty (dokładnie 24% respondentów) odpowiedział, że „tak, miejsce znajdzie, choć z trudem”.

Czy znajdziesz w mieszkaniu/domu miejsce na przechowywanie butelek zwrotnych?

N = 1000

Możliwe problemy ze zwrotem opakowań – kolejki, paragony, daleko do sklepu...

Konsumenci obawiają się kolejek do automatów. Zwracają też uwagę, że trudno byłoby przechowywać wszystkie paragony, jeśli byłyby wymagane przy zwrocie – odpowiedzi te wskazują, że wielu mieszkańców wciąż nie wie, że paragony nie będą potrzebne, by odebrać kaucję.

Teraz kupuję piwo w szklanych butelkach z kaucją, ale szczerze, rzadko mi się chce je odnosić. Stoją pod zlewem. Często zapominam ich wynieść. Szczególnie że wiele sklepów wymaga paragonu przy zwrocie, a ja wyrzucam go od razu, bo nie potrzebuję tylu papierów.

Problem może być z oddawaniem, jeśli będzie możliwe tylko w jednym punkcie, to będzie problematyczne i mało kto by oddawał.

Fajnie byłoby oddać większą ilość naraz, a nie tylko na wymianę, jak to teraz jest z piwem. Teraz czasem proszą o paragon sprzed pół roku.

Wada jest taka, że nie wiem jak by to wyglądało z tym plastikiem, ale ze szklanymi butelkami już nie za bardzo chcę przyjmować, jeśli na przykład nie masz paragonu, że kupiłeś u nich, bo wiem, że to sklep kosztuje. Więc pytanie, czy po prostu też by była taka sytuacja z plastikami.

Problematiczna wysokość kaucji – nie za niska, nie za wysoka

Jeśli kaucja będzie niska, to butelki nie będą zwracane – przekonywali respondenci.

Z kolei wysoka kaucja stanie się obciążeniem dla budżetu domowego i zostanie stracona, jeśli ktoś spontanicznie kupi napój i będzie chciał od razu wyrzucić butelkę, nie kłopotząc się oddawaniem jej do punktu zbiórki lub butelkomatu.

No i też ważną kwestią jest to, że za granicą jeszcze te kaucje, to one trochę kosztują, że tak powiem, a z tego co słyszałem, to w Polsce to ma być pięć groszy, czy coś takiego za jedną butelkę. I też nie wiem, czy komukolwiek by się chciało na jakieś pięciu groszy to robić.

Wydaje mi się, że tak jak za butelkę po piwie, ona chyba jest złotówkę teraz i to ma sens.

Jaka kwota za butelkę? Myślę, że tak 50 groszy.

Właśnie podobnie jak w przypadku piwa butelkowanego.

Higiena i brudne butelki

Respondenci wyrażali obawy dotyczące czystości butelek zwrotnych, które miałyby trafić – po ponownym napełnieniu – z powrotem na sklepowe półki. Uwagę na to zwrócił prawie co piąty z nich (dokładnie 19%).

To przewrotna statystyka, obnażająca pewien poziom niewiedzy części ankietowanych, którzy byli przekonani, że opakowania zbierane w systemie kaucyjnym (mowa nie tylko o szklanych butelkach wielokrotnego użytku, ale też butelkach plastikowych i puszkach aluminiowych) będą ponownie myte i napełniane, a nie zbierane, by zostać skierowane do recyklingu².

Niektórzy podkreślali też, że nie chcą przechowywać butelek po napojach, które mogą się lepić lub wydzielać nieprzyjemny zapach.

Ale pytanie jakby to działało. Jeśli płacę kaucję, to czy ta butelka zawraca, jest czyszczona i ktoś inny ją dostaje? Trochę z tą czystością jest problem.

²Zgodnie z ustawą do ponownego napełniania trafić mają jedynie butelki szklane wielokrotnego użytku, czyli tylko część opakowań objętych systemem kaucyjnym.

Celowość i opłacalność systemu – dla niektórych pod znakiem zapytania

W wypowiedziach części ankietowanych przewijały się też obawy o sens wdrażania systemu kaucyjnego i jego wpływ na portfele konsumentów.

Jednym z powodów miałyby być np. konieczność „zamrożenia” większej kwoty w kaucjach oraz utrata kaucji, w przypadku niezwrócenia opakowania.

Ja myślę, że kaucji ogólnie nie powinno być, dlatego że to jest pewnego rodzaju zniewolenie człowieka. Zapomnę papierka wziąć, jak mam iść do sklepu. Nie ma szans, żebym pamiętał.

Ok, tylko jeśli będziemy kazać ludziom płacić dodatkowe pieniądze, to może być problem. Lepiej, gdyby postawić w centrum miasta kilka automatów, żeby usprawnić zwroty.

Gdyby woda podrożała, na przykład do dwóch złotych za butelkę, to pewnie przestałbym kupować i pić z kranu. Z drugiej strony, w domu mam kosz na recykling, więc butelki lądują tam. Wydaje mi się bez sensu, że musiałbym płacić więcej i jeszcze iść do sklepu, żeby zwrócić butelki i odzyskać pieniądze.

Zacznij zmiany od siebie i bądź ZERO WASTE

interz
zero waste

O raporcie i metodzie badawczej

Raport bazuje na badaniach mieszanych – przeprowadzonych zarówno w formie badań jakościowych, jak i ilościowych.

Badanie jakościowe, przeprowadzono w dniach 27-28 sierpnia 2024 r. w trakcie czterech sesji grupowych. Dwie odbyły się stacjonarnie w Warszawie (obejmowały uczestników wieku 30+ lat), a dwie kolejne on-line (te skupiły się na młodszej grupie, w wieku 18-29 lat).

Podział grup umożliwił zbadanie różnic w postawach i zachowaniach w różnych przedziałach wiekowych. W każdej sesji uczestniczyło po sześciu uczestników, łącznie 24 osoby. Do badania zaproszono osoby regularnie zamawiające jedzenie i napoje na wynos. Połowa uczestników miała doświadczenie w zamawianiu do własnych pojemników, co pozwoliło na zróżnicowaną perspektywę na temat korzystania z pojemników wielokrotnego użytku. Klucz w postaci doświadczeń z zamawianiem posiłków na wynos dobrany został ze względu na pierwszą i trzecią część opracowania "W pułapkach jednorazowości".

Fokus na doświadczenia i postawy

Badanie miało charakter jakościowy, co pozwoliło na dogłębną eksplorację doświadczeń, motywacji, barier i oczekiwań związanych z zamawianiem jedzenia na wynos i używaniem pojemników wielokrotnego użytku. Uczestnicy dyskutowali także o swoich reakcjach na systemy kaucyjne i regulacje dotyczące opakowań jednorazowych, co dostarczyło cennych insightów do formułowania rekomendacji i strategii komunikacji z konsumentami.

Kwantyfikacja wniosków z badania jakościowego

Badanie ilościowe zostało przeprowadzone w dniach 23-27 października techniką ankiety internetowej (CAWI – Computer Assisted Web Interview) na reprezentatywnej, ogólnopolskiej próbie 1000 osób w wieku 18+. Badanie miało charakter ilościowy i zrealizowane zostało na reprezentatywnej próbie Polaków, co pozwoliło na kwantyfikację wniosków z badania jakościowego.

Wykonawcą badań była **Opinia24**

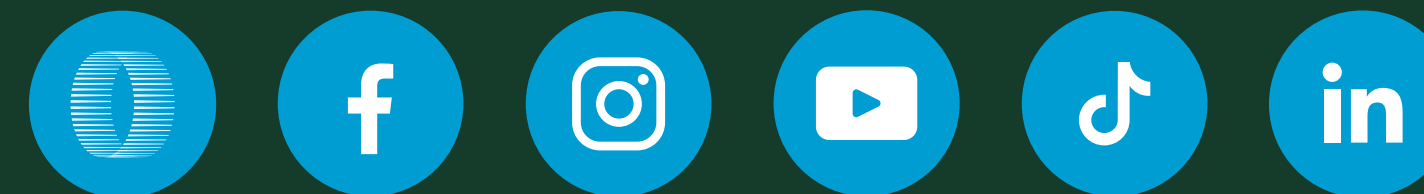

interzero®
zero waste solutions

Raport powstał jako element Publicznej Kampanii Edukacyjnej Interzero – „Eko bez kantow”.
W jej ramach publikujemy rzetelne informacje o recyklingu, opakowaniach i odpadach.
Dowiedz się więcej: www.ekobezkantow.pl

OBSERWUJ NAS

„W pułapkach jednorazowości”

Część 1. „Klątwa jednorazowego plastiku” – grudzień 2024

Część 2. „Czekając na kaucję” – styczeń 2025

Część 3. „Śniadanie na niestyropianie” – luty 2025

Grupa Interzero w Polsce

ul. Wiertnicza 165, 02-952 Warszawa

Grupę Interzero w Polsce tworzą m.in. Interzero Organizacja Odzysku Opakowań S.A. oraz Interzero Organizacja Odzysku Opakowań i Organizacja Odzysku Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego S.A. które przejmują obowiązek recyklingu oraz prowadzą Publiczne Kampanie Edukacyjne.